

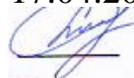
**Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка
Кафедра педагогіки, дошкільної та початкової освіти**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приїмальної комісії
 М.Ломакович
2024 р.

ПРОГРАМА
вступного випробування із спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-науковий ступінь «Доктор філософії»

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
педагогіки, дошкільної та початкової освіти
Протокол № 7 від 17.04.2024 р.
Завідувач кафедри Т.С.Фасолько

Кременець, 2024

Програма вступного випробування із спеціальності 011 Освітні науки, педагогічні науки. Освітньо-науковий ступінь «доктор філософії». Кременець, 2024. 42 с.

Схвалено на засіданні кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка
Протокол № 7 від 17.04.2024 р.

Завідувач кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент

Т. Фасолько

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 3

Змістові модулі програми 7

Орієнтовні питання до іспиту 25

Критерії та система оцінювання вступного випробування 34

Рекомендована література 37

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму для складання вступного іспиту зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки розроблено відповідно Галузевих стандартів вищої освіти України (освітньо-професійна програма підготовки магістра), відповідно до паспорту наукової спеціальності та відповідно до програми підготовки фахівців з вищою освітою (докторів філософії) в галузі педагогіки за освітньо-науковою програмою на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Програма вступного іспиту дає змогу виявити рівень та якість підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Головним завданням програми вступного іспиту із спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є з'ясування на рівні світоглядної позиції ступеня осмислення і усвідомлення науковцями-початківцями генези розвитку педагогічної науки та педагогічної практики, сутності і значення педагогіки, засад національної освіти; комплексна перевірка якості професійно-педагогічних компетенцій, стану їх готовності до дослідницької діяльності в галузі педагогіки.

Зміст програми охоплює в повному обсязі основні педагогічні категорії, поняття, терміни, факти, передбачає чітке структурування і розподіл навчального матеріалу за основними розділами: «Загальні основи педагогіки», «Історія педагогіки», «Теорія і методика виховання», «Теорія і методика навчання», «Управління освітою та освітніми процесами».

У запропонованій програмі відображено основні вимоги до здобувачів

наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, які закінчили вищі навчальні заклади за освітнім рівнем магістра і прослухали базові нормативні та спеціальні курси з педагогічних дисциплін. Основною вимогою до здобувачів є високий рівень педагогічної освіченості, культури, знань, уміння застосувати здобуті знання при здійсненні наукового дослідження, що визначається вступним іспитом зі спеціальності.

Комплектація білетів передбачає системне відображення вузлових питань з зазначених складових частин програми. Здобувач на вступному іспиті має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань.

Окремим питанням під час вступного випробування буде обговорення змісту наукового реферату, підготовленого здобувачем.

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими повинен володіти вступник за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Зміст програми передбачає виявлення рівня володіння майбутніми аспірантами загальних та спеціальних (професійних) компетентностей.

Загальні компетентності:

- здатність до критичного аналізу, оцінки і синтезу нових та складних ідей;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (соціальні, наукові, культурні, етичні та інші);
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності (загальнокультурний світогляд);
- готовність діяти на основі етичних міркувань/мотивів (професійна етика);
- готовність генерувати нові ідеї (створити нове цілісне знання та/або професійну практику);
- здатність розробляти та керувати науковими проектами та/або

складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень.

Спеціальні (професійні) компетентності

- здатність до критичного, системного аналізу освітніх теорій, основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем за спеціальністю;
- володіння ґрунтовними знаннями з історії педагогіки та сучасного розвитку педагогічної думки;
- впевнене оперування термінологією в науковій галузі «Освіта/Педагогіка» (за спеціальністю);
- здатність розуміти провідні тенденції суспільного розвитку та визначати їх вплив на формування освітньої політики; виявляти потенційні зв'язки між освітньою політикою та освітніми теоріями;
- здатність розуміти та використовувати освітні теорії як методологічну основу для проведення загальних/конкретних навчальних заходів;
- здатність провадити освітню діяльність на аксіологічних засадах та цінностях громадянства, демократії, що мають бути експлікованими на власну систему цінностей здобувача вищої освіти;
- здатність розуміти різні ролі та функції всіх учасників освітнього процесу;
- здатність розуміти структуру і цілі різних освітніх систем;
- готовність здійснювати наукові різноаспектні дослідження освітніх проблем.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1.1. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Педагогіка як сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості. Педагогічна наука і система сучасних антропологічних знань.

Виникнення і розвиток педагогіки як науки. Я. А. Коменський як засновник наукової педагогіки. Етапи розвитку педагогіки. Народна педагогіка, її роль у становленні педагогічних знань. Педагогічна спадщина минулого, сучасні педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід як джерела розвитку педагогічної науки.

Концептуальні підходи до розуміння сутності педагогічної науки: міждисциплінарний, прикладний, фундаментальний характер педагогіки. Об'єкт і предмет педагогіки, їх специфіка. Філософські категорії в педагогіці: сутність, явище, протиріччя, чинники, наслідки тощо. Загальнонаукові поняття в педагогіці: система, структура, модель, гіпотеза, рівень та ін.

Основні педагогічні категорії (виховання, розвиток, навчання, освіта) як понятійний апарат науки.

Виховання як цілеспрямований та спеціально організований процес формування особистості. Основне призначення і проблеми виховання. Національне виховання як конкретно-історичний вияв загальнолюдського гуманістичного і демократичного виховання.

Освіта як процес і результат засвоєння систематизованих знань, формування на їх основі світогляду, набуття вмінь і навичок практичного застосування загальноосвітніх і професійних знань. Навчання – основний засіб здобуття освіти, цілеспрямована і спеціально організована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння і навички, відбувається виховання і розвиток учнів.

Функції педагогіки: науково-теоретична, конструктивно-технічна,

прогностична, теоретична, технологічна. Прогнозування тенденцій розвитку освіти як провідна функція педагогіки.

Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, корекційна педагогіка, гендерна педагогіка, галузева педагогіка, предметні (часткові) методики, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, соціальна педагогіка тощо.

Загальна педагогіка, її мета, специфіка, структура. Система педагогічних наук як зв'язки, що склалися у процесі історичного розвитку різних галузей педагогічних знань. Взаємозв'язок педагогічної теорії і практики, їх взаємозбагачення. Зв'язки педагогіки з іншими науками. Роль педагогіки в суспільному розвитку. Виявлення об'єктивних закономірностей педагогічного процесу; вироблення стратегії розвитку освіти, сучасних кваліфікаційних характеристик, нових педагогічних технологій; розробка змісту освіти та відповідних йому методів, форм навчання, виховання, управління; формування об'єктивних знань про педагогічну реальність; розвиток педагогічної методології; впровадження результатів науково-педагогічних досліджень у практику; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду; розробка теоретичних моделей освітньої інфраструктури; подолання кризової ситуації в галузі виховання і навчання підростаючих поколінь; відродження й розбудова системи дошкільного виховання і Нової української школи; удосконалення професійної підготовки фахівців, національних наукових і науково-педагогічних кадрів як актуальні завдання сучасної педагогіки.

Філософський, психолого-педагогічний, соціальний напрями зарубіжної педагогіки.

Тема 1.2. МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття про наукове дослідження як особливу форму процесу пізнання, свідомий цілеспрямований пошук засобів удосконалення педагогічного процесу

з використанням наукового апарату, що завершується формулюванням висновків. Типи науково-педагогічних досліджень.

Характерні ознаки науково-педагогічних досліджень. Роль науково-дослідної роботи для педагогічної діяльності, удосконалення форм і методів навчання і виховання. Види науково-педагогічного дослідження: історико-педагогічне, теоретико-експериментальне, методичне.

Структура науково-педагогічного дослідження. Програма дослідження та її розділи: методологічний і процедурний. Обґрунтування актуальності дослідження, визначення його об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези, методики вивчення педагогічних явищ і процесів. Роль наукової гіпотези в педагогічному дослідженні.

Організаційні етапи науково-педагогічного дослідження: визначення протиріччя в системі освіти, формулювання наукової проблеми і мети дослідження; визначення стану розв'язання протиріч, визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання педагогічної гіпотези; конкретизація завдань, визначення методики дослідження і показників педагогічної діяльності; експериментальні дослідження, лабораторний експеримент, масовий експеримент; узагальнення і висновки.

Методологія педагогіки як система знань, вихідних положень, принципів, ідей побудови теоретичної й практичної діяльності, а також вчення про цю систему, методи її дослідження. Регулятивна та нормативна функції методології. Рівні методології педагогічної науки: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний.

Філософські теорії (напрями) – методологія людинознавчих наук: екзистенціалізм, неотомізм, позитивізм, неопозитивізм, прагматизм. Системний, особистісний, діяльнісний, ресурсний, аксіологічний, компетентнісний підходи до вивчення педагогічних явищ і процесів. Методика дослідження як послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворювальних дій, операцій, впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Принципи організації та здійснення науково-педагогічних досліджень: принцип цілісності вивчення педагогічних явищ і процесів, принцип комплексного використання методів дослідження у процесі вивчення педагогічних проблем, принцип об'єктивності, принцип єдності вивчення і виховання, принцип одночасного вивчення колективу й особистості; принцип історизму, глибинного розгляду проблеми, що вивчається.

Поняття про методи науково-педагогічного дослідження як упорядковану сукупність прийомів, способів вивчення педагогічного процесу з метою досягнення певної наукової мети. Класифікація методів науково-педагогічного дослідження (загальнонаукові та конкретно наукові).

Характеристика загальнонаукових методів: загальнотеоретичних (абстракція, конкретизація, аналіз, синтез, порівняння, протиставлення, індукція, дедукція тощо), соціологічних (анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування та ін.), соціально-психологічних (соціометрія, тестування, тренінг тощо), математичних (ранжування, шкалування, індексування, кореляція та ін.).
Характеристика конкретно-наукових методів: теоретичних (аналіз літератури, архівних джерел, документації, аналіз понятійно-термінологічної системи; побудова гіпотез, прогнозування, моделювання тощо), емпіричних (спостереження, бесіда, педагогічний консиліум, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення масового та індивідуального педагогічного досвіду, педагогічний експеримент, науково-педагогічна експедиція).

Тема 1.3. ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Людина, особистість, індивідуальність. Особистість як предмет та об'єкт виховання. Поняття про розвиток особистості як процес становлення та її формування під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників. Формування особистості як процес соціального розвитку людини, її становлення як суб'єкта діяльності і члена суспільства. Розвиток і формування особистості, їх взаємозв'язок. Розвиток особистості: закономірності, рушійні

сили, чинники.

Поняття про фактори розвитку особистості. Біологічна спадковість – відновлення в нащадках біологічної схожості з батьками у процесі розвитку особистості. Середовище як комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і значною мірою впливають на її розвиток. Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Діяльність, або спосіб буття людини у світі, її здатність вносити зміни в дійсність, у розвиток особистості.

Суперечності як рушійні сили розвитку. Об'єктивні і суб'єктивні суперечності. Механізм їх дії.

Форми розвитку: стихійний, цілеспрямований, саморозвиток і самоформування; анатомо-фізіологічний, психічний і соціальний. Акселерація і ретардація.

Тема 1.4. ПЕДАГОГ: ПРОФЕСІЯ І ОСОБИСТІТЬ

Становлення і розвиток професії вчителя, її соціальні функції. Видатні представники педагогічної професії та їх роль у суспільному розвитку. Стратегічні напрями модернізації вітчизняної системи вищої освіти у контексті положень нового Закону України «Про вищу освіту».

Характеристика нормативно-правової бази розвитку освіти в Україні. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», про діяльність вчителя нової української школи. Стратегія освітньої політики в Україні у контексті її входження у Європейський освітній простір.

Педагогічна діяльність як особливий вид соціальної діяльності, спрямований на передачу накопичених людством досвіду і традиції від старших поколінь молодшим, створення умов для особистісного розвитку молоді та її підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві. Умови ефективної педагогічної діяльності.

Специфічні характеристики педагогічної діяльності: соціальна спрямованість і висока соціальна значущість, відповідальність, динамічність, особиста сумлінність, єдність навчання, виховання і розвитку,

комунікативність, науковість, творчий характер, високий рівень зайнятості, здатність до саморозвитку і самовдосконалення.

Структура педагогічної діяльності: цілеспрямована діяльність; предмет праці; засоби праці; виховання, викладання, класне керівництво, діяльність, що спрямована на професійне самовдосконалення, управлінська, організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідна робота; суб'єкт та об'єкт педагогічного впливу, предмет їх спільної діяльності, мета діяльності та засоби педагогічної комунікації, результати діяльності, педагогічні функції.

Функції вчителя: освітня, виховна, розвивальна, суспільно-педагогічна. Суспільні вимоги до особистості вчителя, їх взаємозв'язок із професійно значущими індивідуальними якостями вчителя.

Мета і завдання професійної підготовки вчителя. Професіограма як сукупність суспільних вимог до вчителя, перелік та опис загальнотрудових і спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання завдань професійно-педагогічної діяльності. Педагогічні вміння (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, рефлексивні). Прикладні вміння педагога. Професіоналізм учителя. Етапи формування професіоналізму вчителя. Педагогічна освіта, її мета і пріоритетні завдання.

Професійно-педагогічна компетентність як мета професійної підготовки, сукупність умінь педагога – суб'єкта педагогічного впливу – особливим чином структурувати наукове і практичне знання з метою оптимального вирішення педагогічних завдань, що випливають із певного суспільного замовлення. Засоби формування професійно-педагогічної компетентності спеціаліста. Компетентність і професіоналізм. Поняття академічної мобільності та конкурентоспроможності фахівців.

Педагогічна творчість, професійний розвиток і самовиховання творчої індивідуальності педагога, його зміст та організація. Педагогічна культура. Педагогічне спілкування. Стили спілкування. Педагогічна етика та педагогічний такт.

Тема 1.5. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ

Педагогічний процес як спеціально організована, цілеспрямована взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку особистості як цілісної проблеми.

Єдність і цілісність педагогічного процесу. Специфіка педагогічного процесу. Рушійні сили педагогічного процесу: суперечність між вимогами до вихованців та їх реальними можливостями щодо реалізації цих вимог; між складністю явищ суспільного життя і недостатністю життєвого досвіду молодої людини для їх розуміння; між стрімким потоком інформації і можливостями педагогічного процесу щодо їх сприйняття та ін.

Структура та основні компоненти педагогічного процесу: цільовий, змістовий, процесуальний, результативний, аналітико- коригувальний. Суб'єкт й об'єкт педагогічного процесу. Характеристика основних етапів педагогічного процесу: підготовчого етапу; етапу здійснення, етапу аналізу одержаних результатів. Циклічність педагогічного процесу.

Закономірності педагогічного процесу як об'єктивні, стійкі, повторювані, необхідні і суттєві зв'язки між явищами і процесами. Зовнішні і внутрішні закономірності педагогічного процесу. Закономірність динаміки педагогічного процесу, закономірність розвитку особистості у педагогічному процесі, закономірність управління освітнім процесом, закономірність стимулювання, закономірність єдності чуттєвого, логічного і практичного у педагогічному процесі, закономірність педагогічної і пізнавальної діяльності.

Принципи педагогічного процесу як система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно розв'язувати проблеми всебічного розвитку особистості. Принципи організації педагогічного процесу (гуманістичної спрямованості, цілісного педагогічного процесу, до яких належать: цілеспрямованість педагогічного процесу; зв'язок школи з життям; науковість змісту виховання і навчання; доступність, урахування вікових та

індивідуальних особливостей учнів; систематичність і послідовність; свідомість, активність, самодіяльність, творчість учнів; зв'язок навчання і виховання із суспільно корисною, продуктивною працею; наочність; колективний характер виховання і навчання; повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї; вибір оптимальних методів, форм, засобів навчання і виховання; міцність, усвідомленість і дієвість результатів освіти, виховання і розвитку; комплексний підхід до вихованця) та принципи керівництва діяльністю вихованців (єдність педагогічного керівництва та ініціативності вихованців, активності, свідомості і самодіяльності учнів, поваги до особистості дитини та вимогливості до неї, опора на позитивне, доступність та посиленість, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів тощо).

Взаємозв'язок і взаємозумовленість педагогічних принципів.

Тема 1.6. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПЕДАГОГІКА

Народна педагогіка як галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється у домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання і навчання. Внесок О. Духновича в розвиток української народної педагогіки.

Народна педагогіка, етнопедагогіка, народознавство (українознавство).
Історичні етапи розвитку української народної педагогіки: дохристиянські часи, княжа доба, козацька педагогіка, сімейно-побутова педагогіка українського народу XIX ст.; народна педагогіка часів українського державотворення, народна педагогіка радянських часів, народна педагогіка в незалежній Україні.

Відродження традицій народної педагогіки в сучасних умовах. Складові народної педагогіки: родинна педагогіка, педагогічна деонтологія, педагогіка народного календаря, козацька педагогіка.

Джерела народної педагогіки: фольклорні твори, етнографічні матеріали, народні звичаї, традиції, свята та ін. Виховний ідеал у різні періоди існування

українського етносу. Зумовленість мети освіти й виховання в народній педагогіці традиційним народним світобаченням, національною релігією, способами життєдіяльності в конкретних історичних умовах.

Принципи народної педагогіки: природовідповідність, гуманність, трудова основа, емоційність, активність дитини, систематичність, послідовність. Засоби народної педагогіки: рідна мова, усна народна творчість, традиції, звичаї, обряди, праця, особистий приклад, ігри, іграшки тощо.

МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 2.1. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Виховання і навчання у первісному суспільстві, давніх цивілізаціях та античному світі. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта. Школа та педагогічна думка у Візантії, країнах Близького Сходу. Система виховання та освіти в країнах Європи. Типи шкіл. Система рицарського виховання. Середньовічні університети. Зародження гуманістичної педагогіки. Педагогічні ідеї Ф. Рабле, Т. Кампанелли, В. Де Фельтре, Е. Роттердамського. Розвиток виховання, національного шкільництва в епоху Реформації. Єзуїтське виховання, його особливості.

Педагогічна система Я. А. Коменського. Обґрунтування Я. А. Коменським принципу природовідповідності. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактика Я. А. Коменського. Класно-урочна система. Вимоги до вчителя. Значення теорії Я. А. Коменського для сучасної школи.

Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII – XVIII. Ідеї Просвітництва (Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Провідні ідеї історії зарубіжної педагогіки у XVII – XIX ст. (Й. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дістервег). Школа та педагогічна думка Західної Європи у XIX ст. – перша пол. XX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн кінця XIX-XX ст.

Концепція «педагогіки вільного виховання». Педагогічна діяльність Е. Кей. Теорія вільного виховання Г. Шаррельяна і М. Монтессорі. Вальдорфська

школа Р. Штайнера. Експериментальна педагогіка Е. Меймана. Педагогіка прагматизму Д. Дьюї. Педагогіка «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогічна технологія С. Френе.

Експериментальні школи США (У. Кілпатрік і метод проєктів, К. Уошборн і Вінетка-план, Е. Паркхерст і Дальтон-план). Екзистенціалістична педагогіка і погляди Ж.-П. Сартра. Ознаки шкіл «нового» виховання. Критична педагогіка П. Фрейре.

Тема 2.2. ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Виховання, освіта і педагогічна думка в Київській Русі. Розвиток шкільництва та педагогічної думки на території України у XIV – першій пол. XVII ст. Педагогічні ідеї П. Русина, І. Вишенського, К. Ставровецького, І. Борецького, П. Беринда, І. Гізеля, П. Могили, С. Полоцького, Є. Славинецького.

Школа та педагогічна думка в Україні у другій пол. XVII ст. – XVIII ст. Ідея «сродності» (пізнання сутності та розвиток власної природи, пошук відповідної до природи життєдіяльності; пізнання своєї національної ідентичності) Г. Сковороди. Педагогічні ідеї Ф. Прокоповича, Я. Козельського, С. Яворського, М. Козачинського.

Освіта та педагогічна думка в Україні у першій пол. – середині XIX ст. (І. Богданович, О. Духнович). Ідея «народолюб'я і людяності» в педагогічній концепції О. Духновича, природовідповідні основи його дидактики. Педагогічна система засновника класичної вітчизняної педагогіки К. Ушинського.

Освіта та педагогічна думка в Україні у другій пол. XIX ст. (М. Драгоманов, Б. Грінченко, Х. Алчевська, П. Грабовський, І. Франко, Л. Українка). Розвиток української національної школи та педагогічної думки за часів УНР, Директорії, гетьманства П. Скоропадського. (С. Русова, І. Огієнко,

М. Грушевський, Г. Лубенець).

Основні етапи розвитку освіти та педагогічної думки в радянський період. Вплив на розвиток вітчизняної педагогічної думки та шкільної практики педагогічних ідей і діяльності П. Блонського і С. Шацького. Педагогічні системи видатних вітчизняних педагогів ХХ ст.: Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський.

Розвиток освіти, школи й педагогічної думки в Україні у 50-90-их рр. ХХ ст. Розвиток педагогічних інновацій в Україні у другій половині ХХ століття. Освіта в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження.

МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Тема 3.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Поняття мети виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми.

Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.

Тема 3.2. ЗМІСТ ВИХОВАННЯ, НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Героїко-патріотичне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми. Екологічне виховання. Гендерне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання, завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль,

зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Тема 3.3. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови вибору й використання методів виховання.

Поняття про позакласну і позашкільну виховну роботу. Форми виховної роботи як композиційна побудова виховного процесу. Функції форм виховної роботи: організаторська, регулююча, інформаційна.

Різноманітність форм виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи за цільовим спрямуванням та позицією учасників виховного процесу: ігри, заходи, справи.

Поняття про виховний захід, його ознаки (організаторська роль вихователя, виконавчо-спостережлива позиція вихованців). Вимоги до організації та проведення виховного заходу, його структура та зміст.

Інноваційні форми виховної роботи як результат спільної творчої діяльності педагогів, вихованців, батьківської громадськості. Приклади інноваційних форм виховної роботи.

Тема 3.4. СУСПІЛЬНІ ІНСТИТУТИ ВИХОВАННЯ. МІСЦЕ І РОЛЬ СІМ'Ї У ВИХОВАННІ

Суспільні інститути як відносно стійкі моделі поведінки людей та організацій, що історично склалися у певній сфері життєдіяльності суспільства: сім'я, церква, школа, громадські дитячі та молодіжні організації, заклади позашкільної освіти

Заклади позашкільної освіти: палаци, будинки, станції, клуби і центри дитячої творчості, дитячо-юнацькі спортивні школи, студії, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади. Види діяльності закладу позашкільної освіти.

Роль сім'ї в духовному, економічному, соціальному розвитку суспільства. Основні виховні функції сучасної сім'ї. Виховний ідеал української сім'ї. Принципи сімейного виховання. Зміст сімейного виховання. Методи сімейного виховання. Традиції і народні звичаї у сімейному вихованні.

Провідні завдання співпраці класного керівника з батьками вихованців. Педагогічна освіта батьків. Батьківські збори. Педагогічні вимоги до організації і проведення батьківських зборів.

ТЕМА 3.5. ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Основні напрями діяльності і пріоритетні завдання сучасного класного керівника. Організація діяльності, права та обов'язки класного керівника. Форми і методи роботи класного керівника. Робота вихователя з батьками вихованців. Форми співпраці класного керівника з батьками вихованців.

Планування виховної роботи. Вимоги до плану виховної роботи. Структура плану роботи класного керівника. Педагогічна діагностика в роботі класного керівника. Методи педагогічної діагностики. Методика вивчення учнів та учнівського колективу (мета, завдання, вимоги до вибору методів, обробка результатів). Поняття про вихованість учнів, критерії вихованості, рівень вихованості.

МОДУЛЬ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Тема 4.1. СУТЬ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ. ФУНКЦІЇ ДИДАКТИКИ

Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи. Типи і види навчання. Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності.

Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Тема 4.2. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ, ЙОГО ЗАВДАННЯ І СТРУКТУРА

Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади,

функції. Наукові основи змісту освіти та їх удосконалення. Документи, що визначають зміст освіти (навчальні плани, програми, підручники, навчальні посібники). Поняття: знання, уміння, навички, здібності. Структура процесу навчання і відображення у ній характеру навчально-пізнавальної діяльності учнів. Визначення цільового компоненту навчання. Формування потреб в оволодінні знаннями та мотивів учіння. Поняття про рушійні сили процесу учіння.

Регулювання і контроль за ходом навчально-пізнавальної діяльності. Перспективи розвитку змісту навчання у сучасному закладі загальної середньої освіти.

Тема 4.3. ДИДАКТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ

Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання: цілеспрямованості, зв'язку з життям і практикою, науковості і доступності, систематичності і послідовності, свідомості, самодіяльності, активності, творчості, поєднання поваги і вимогливості, педагогічного оптимізму, зворотного зв'язку, оптимізації, інтенсифікації, комплексності. Об'єктивні закони і закономірності, якими кожен з цих принципів зумовлений. Правила педагогічної діяльності, зумовлені цими принципами.

Тема 4.4. МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ І ЇХ РОЗВИТОК У ДИДАКТИЦІ

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання. Характеристика методів навчання на основі зовнішніх форм їх прояву. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої логічної сторони. Характеристика методів навчання на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань учнями. Критерії вибору методів навчання. Засоби

навчання.

Форми організації навчання. Види і типи педагогічних систем. Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання. Самостійна робота учнів та умови педагогічного керівництва нею.

Тема 4.5. КОНТРОЛЬ, ПЕРЕВІРКА ТА ОЦІНКА ЗНАТЬ

Значення, функції та об'єкт контролю. Види контролю знань. Методи контролю. Проблеми оцінки знань учнів. Перспективи тестової перевірки знань учнів. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. Правила і техніка контролю успішності.

МОДУЛЬ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Тема 5.1. УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Основна мета управління. Функції управління. Цілепокладання, організація, контроль, аналіз, регулювання, координація, корекція. Основні компоненти системи «управління освітою», їх ознаки. Прогнозування освіти, визначення змісту, організаційні форми, контролююча функція в управлінні освітою. Структура управління освітою.

Тема 5.2. ОСНОВНІ РІВНІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Мета, завдання, основні напрями діяльності Міністерства науки і освіти. Зміст і структура управлінської діяльності обласного управління освітою. Основні завдання та зміст діяльності районного (міського) відділу освіти. Розподіл управлінської компетенції між Міністерством освіти і науки, обласним управлінням освіти, районним (міським) відділом освіти.

Тема 5.3. ОСНОВНІ ТИПИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Загальна характеристика Закону України «Про середню загальну освіту». Визначення основних типів закладів середньої освіти: початкова школа –заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту; гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту; ліцей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту, особливості їх діяльності. Проблеми формування та оптимізації мережі середніх освітніх закладів в сучасних умовах.

Тема 5.4. ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ

У системі спеціалізованої освіти здобуття загальної середньої освіти забезпечують:

- спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) – заклад спеціалізованої освіти I-III або II-III ступенів мистецького профілю; школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти I-III або II-III ступенів спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання);
- професійний коледж (коледж) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання);
- професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування – заклад спеціалізованої освіти, який забезпечує здобуття професійної мистецької освіти;
- військовий (військово-морський) ліцей, ліцей з посиленою військово- фізичною підготовкою – заклад спеціалізованої освіти II-III або III ступенів військового профілю для дітей з 13 років;
- науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат – заклад спеціалізованої освіти II-III або III ступеня наукового профілю.

Умови створення закладу нового типу. Специфіка управління закладом нового типу.

Тема 5.5. ОСНОВНІ ТИПИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ СВІТИ, ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Система закладів вищої освіти. Вимоги до діяльності вищих навчальних закладів різних типів. Питання акредитації вищих навчальних закладів. Умови відкриття вищих навчальних закладів. Вимоги до кваліфікаційних рівнів підготовки випускника закладу вищої освіти в умовах сьогодення.

Тема 5.6. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Нормативна база створення та функціонування закладу освіти. Основні директивні документи. Вимоги до розробки змісту та структури статуту освітнього закладу. Правила внутрішнього розпорядку освітнього закладу. Основні накази. Плани роботи закладу освіти. Визначення стратегії діяльності закладу. Навчальні плани і програми. Посібники, методичні рекомендації. Дидактичне обладнання.

Тема 5.7. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Управління закладом освіти як цілісна педагогічна система. Основні компоненти системи управління закладом освіти, їх характеристика. Поняття «системний підхід». Системний підхід як метод аналізу та моделювання діяльності закладу освіти.

Тема 5.8. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Планування як цільова функція в системі внутрішньошкільного

управління. Основні підходи до планування роботою закладів освіти: аспектний, функціональний, програмно-цільовий, змішаний. Зміст плану роботи закладів освіти. Орієнтовна структура плану. Методика планування роботи закладу загальної середньої освіти.

Тема 5.9. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ І КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ

Поняття «компетенція» та «професійна компетентність». Основні професійні знання педагога. Гносеологічна парадигма професійних знань педагогічного працівника. Зміст професійної компетентності педагога. Поняття «менеджер освіти». Особливості підготовки менеджера освіти. Зміст і структура професійної компетентності керівника освіти. Основні проблеми підвищення ефективності підготовки керівних кадрів освіти.

Тема 5.10. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Концептуальний підхід до управління як фактор поліпшення управління освітою. Оптимізація мережі закладів освіти, її сутність. Критеріальні основи управління освітою. Кваліфікований підхід до оцінювання результативності управлінської діяльності. Комп'ютеризація управління освітою, її основні напрями. Підготовка, підвищення кваліфікації та атестація керівних кадрів освіти. Підвищення ефективності атестації закладів освіти. Приведення діяльності органів управління освітою у відповідність до принципів системності та демократизації.

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ВСТУПНОГО
ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОТІ
011ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ**

1. Предмет та основні проблеми дослідження педагогіки.
Визначення педагогіки як науки. Основні категорії педагогіки.
2. Взаємозв'язок педагогічної теорії та педагогічної практики.
Сучасні педагогічні технології навчання і виховання.
3. Завдання педагогіки як науки на етапі реформування національної системи освіти і виховання.
4. Структура сучасної педагогіки та її зв'язки з іншими науками.
5. Науково-педагогічні методи дослідження (класифікація, характеристика, проблеми застосування).
6. Логіка та етапи науково-педагогічного дослідження.
7. Розвиток, формування, виховання особистості.
8. Фактори розвитку особистості та їх взаємозв'язок.
9. Роль виховання у формуванні особистості.
10. Різні підходи до вікової періодизації. Критерії, показники вікової періодизації розвитку особистості.
11. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості та їх у
12. Ідеал вчителя в історії педагогічної думки.
13. Соціальні, професійні та культурні вимоги до вчителя нової української школи.
14. Функції педагога та основні вимоги до педагогічної діяльності.
15. Педагогічний процес як цілісна система.
16. Традиції виховання та навчання особистості в українській народній педагогіці.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

1. Проблема мети виховання у сучасній педагогіці.
2. Інноваційні концепції виховання.
3. Основні положення Концепції національного виховання.
4. Виховання особистості як педагогічна категорія.
5. Процес виховання, його структура і рушійні сили.
6. Закономірності, оновлення принципів національного виховання.
7. Зміст, основні напрямки національного виховання.
8. Громадянське виховання.
9. Моральне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми.
10. Виховання почуття толерантності.
11. Художньо-естетичне виховання дітей та учнівської молоді та студентської молоді.
12. Трудове, економічне виховання. Профорієнтаційна робота в закладі освіти.
13. Завдання та зміст фізичного виховання.
14. Формування національної самосвідомості. Героїко-патріотичне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми.
15. Правове виховання. Проблема виховання свідомої дисципліни та культури поведінки.
16. Екологічне виховання. Натуралістична робота.
17. Виховання засобами народної педагогіки. Народні традиції у вихованні.
18. Роль дитячих, юнацьких організацій та об'єднань у вихованні дітей та молоді.
19. Педагогічне управління процесом формування колективу, командних відносин. Виховання учнівського лідера.
20. Методи виховання: класифікація, загальна характеристика.
21. Проблема застосування методів виховання в

умовах гуманізації закладів освіти.

22. Самовиховання: історія, теорія, методика.
23. Перевиховання: історія, теорія, методика.
24. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми.
25. Організаційні форми виховної роботи.
26. Вчитель – класний керівник, вимоги до його особистості. Функції та зміст роботи класного керівника нової української школи.
27. Заклади позашкільної освіти в системі освіти і виховання.
28. Особливості та перспективи розвитку сучасної сім'ї.
29. Форми та методи роботи вчителя з батьками учнів.
30. Концепція національного виховання та проблеми її реалізації.
31. Перспективні форми виховної роботи та особливості їх використання у національній школі.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

1. Дидактика як історико-педагогічна проблема.
  2. Становлення та розвиток української дидактики.
  3. Об'єкт, предмет та проблеми дослідження дидактики.
  4. Мета і завдання дидактики.
  5. Основні поняття дидактики: навчання, освіта, знання, уміння, навички.
  6. Суть процесу навчання. Учасники процесу навчання.
  7. Рушійні сили, логіка навчального процесу.
  8. Загальні закономірності навчального процесу.
  9. Система дидактичних принципів.
  10. Мета та завдання в структурі процесу навчання.
  11. Загальне поняття про зміст освіти в сучасних умовах.
  12. Шляхи та проблеми оновлення змісту освіти на сучасному етапі.
- Вимоги до змісту освіти. Державний стандарт загальної середньої освіти.

13. Навчальні плани та програми дисциплін як нормативні документи, що виражають зміст освіти.
14. Дидактичні проблеми оновлення сучасних підручників.
15. Загальне поняття про методи навчання. Суть, структура, функції методів навчання.
16. Класифікація методів навчання (за різними підходами).
17. Класифікація методів навчання на основі дидактичної мети навчального заняття.
18. Класифікація методів навчання за джерелами одержання знань.
19. Вербальні методи навчання, їх характеристика.
20. Ілюстративно-демонстраційний метод при вивченні нових знань. Практичні методи навчання.
21. Методи контролю знань, умінь.
22. Методика вибору методів навчання: алгоритм вибору, чинники, які впливають на вибір методів.
23. Поняття про форми навчання.
24. Розвиток форм організації навчання в історії педагогіки.
25. Урок як форма організації навчання. Типи уроків.
26. Загальне та специфічне в структурі уроків різного типу.
27. Дидактичні вимоги до уроку.
28. Шляхи удосконалення уроку в новій українській школі.
29. Нестандартний урок: проблеми, пошуки, перспективи.
30. Методика підготовки до навчального заняття.
31. Лекція як форма навчального заняття.
32. Семінарські, практичні заняття.
33. Навчальні екскурсії, їх види, методика проведення.
34. Додаткові, групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки.
35. Самоосвіта, самостійна, домашня навчальна робота.

36. Засоби навчання. Педагогічні основи комп'ютеризації навчання.
37. Дидактичні інновації на сучасному етапі розвитку освіти.
38. Диференційований, особистісно-орієнтований підхід у навчанні.
39. Дистанційне навчання як альтернатива традиційному.
40. Прогресивні технології навчання у вітчизняній та зарубіжній школах.
41. Оцінювання знань як дидактична проблема. Альтернативні системи оцінювання.
42. Дидактичні вимоги до оцінки знань: норми, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів та студентів.
43. Шляхи удосконалення контролю та оцінювання знань, умінь та навичок школярів та студентів.
44. Проблема попередження та подолання неуспішності учнів та студентів.
45. Оптимізація навчання як дидактична проблема: суть, критерії.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

1. Історія педагогіки – складова частина духовної культури; її предмет та джерела.
2. Педагогічна система Я. А. Коменського, її значення у розробці науково- теоретичних засад педагогіки.
3. Теорія елементарної освіти та розвивального шкільного навчання Й. Г. Песталоцці, її актуальність у сучасних умовах.
4. Основні ідеї реформаторської педагогіки кінця XIX – початку XX ст. Теорія «нових шкіл».
5. Педагогічні принципи Ф. А. Дістервега.
6. Виникнення і розвиток ідеї всебічного та гармонійного розвитку особистості в зарубіжній педагогіці.
7. Розвиток принципів природовідповідності та культуровідповідності

- виховання в західноєвропейській педагогіці XVII- XIX ст. (Я. А. Коменський, Ж. -Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервег).
8. Проблеми формування особистості у зарубіжній педагогіці XVII- XIX ст. (Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Герbart, Ф. А. Дістервег).
  9. Проблеми трудового виховання та зв'язку навчання з продуктивною працею в західноєвропейській педагогічній теорії та практиці (Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Р. Оуен та ін.).
  10. Розвиток форм навчання в історії зарубіжної педагогіки.
  11. Виховання та навчання в Київській Русі. Демократичні та гуманістичні засади слов'янської етнопедагогіки.
  12. Соціально-педагогічна та загальнокультурна діяльність братських шкіл України XVI-XVII ст. Вплив Києво-Могилянської академії на розвиток просвіти, школи та педагогіки слов'янських народів.
  13. Гуманістична спрямованість педагогічної теорії та практики Г. С. Сковороди. Ідея «сродної праці».
  14. Вчення К. Д. Ушинського про народність у громадському вихованні та його реалізація в умовах сучасної України.
  15. Дидактична система К. Д. Ушинського.
  16. Українські діячі культури та демократи-просвітители про основні проблеми виховання та навчання (Т. Г. Шевченко, Леся Українка, П. А. Грабовський, І. Я. Франко).
  17. Українська педагогіка другої половина XIX – поч. XX ст. про взаємодію національного та загальнолюдського у формуванні особистості (О. Духнович, М. П. Драгоманов, Б. Д. Грінченко, Х. Д. Алчевська, С. Ф. Русова).
  18. Проблеми формування особистості у педагогічній теорії та практиці К.Д.Ушинського.
  19. Національно-культурні засади навчально-виховної роботи у школах України у 1917-1931 р.р.

20. Г. Г. Ващенко – український педагог, учений, громадський діяч, творець національної педагогіки.
21. Життя та педагогічна діяльність В. О. Сухомлинського. Морально-етичні та народно-гуманістичні засади його педагогічної системи.
23. Питання морального, естетичного, трудового та громадського виховання у педагогічній теорії та практиці В. О. Сухомлинського.
24. В. О. Сухомлинський про вчителя, розвиток його особистості й досягнення ним вершин педагогічної майстерності.

ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

1. Управління та контроль у сфері освіти.
2. Визначення поняття системи управління; основні компоненти, їх характеристика.
3. Основні директивні та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління освітою, їх основні положення, структура.
4. Повна загальна середня освіта. Основні типи закладів освіти, що дають загальну середню освіту.
5. Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів.
6. Характерні ознаки ліцею, гімназії, авторської школи, освітнього комплексу, приватної школи тощо.
7. Основні типи закладів вищої освіти, особливості їх діяльності.
8. Основні показники оцінки діяльності закладу освіти.
9. Орієнтовні критерії оцінки управлінської діяльності закладу освіти.
10. Основні структурні компоненти професійної компетентності педагогічних і керівних кадрів освіти.
11. Основні завдання та напрями діяльності районних відділів освіти відповідно до Типового положення про відділ освіти районної державної адміністрації.

12. Закон України «Про освіту» та проблеми його реалізації.
13. Структура та основні положення Законів України «Про вищу освіту»,
«Про середню загальну освіту».
14. Принципи розподілу службових повноважень у закладі освіти, їх характеристика.
15. Основні нормативні документи, що регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти (Положення, статuti, нормативні документи).
16. Система освіти в Україні: суть, структура, стан та проблеми вдосконалення ступеневої системи освіти.
17. Оновлення мережі закладів освіти України.
18. Проблеми реалізації принципів освіти України.
19. Принципи управління закладами освіти.
20. Методи, функції управління закладами освіти України.
21. Органи самоврядування у закладах освіти.
22. Основи наукової організації праці в закладі освіти.
23. Передовий педагогічний досвід та проблеми його впровадження.
24. Методична робота в закладах освіти України. Шляхи підвищення її ефективності.
25. Форми методичної роботи з педагогами, їх характеристика.
26. Атестація педагогічних кадрів.
27. Педагогічні конфлікти, шляхи їх попередження.
28. Функціональні обов'язки керівників закладів освіти.
29. Нетрадиційні форми методичної роботи в закладі освіти.
30. Основні нормативні документи, що регламентують діяльність закладів освіти (Положення, статuti, нормативні документи).
31. НАЗЯВО – один з органів управління у сфері вищої освіти.

КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Прийом та оцінювання вступного іспиту проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти і науки України.

Іспит відбувається відповідно до затвердженої програми іспиту за білетами у формі співбесіди. Для підготовки відповіді здобувач використовує екзаменаційні листи, які після іспиту зберігаються упродовж року в науковій частині.

Оцінювання відповідей здобувачів проводиться за існуючими сталими вимогами і нормами, а також з урахуванням:

- здатності мислити науково-педагогічними категоріями;
- об'єктивності «бачення» закономірностей і своєрідності розвитку світової, вітчизняної, регіональної освіти;
- сформованості науково-педагогічного стилю мислення особистості;
- вміння оцінювати плідні педагогічні ідеї, об'єктивність та Н
- схильності до наукової і педагогічної творчості.

Здобувач на іспиті повинен розкрити зміст основних питань білета, додаткових питань і при цьому продемонструвати:

- знання першоджерел та вміння їх аналізувати, використовувати їхні ідеї при аналізі педагогічних проблем;
- володіння змістом педагогічних принципів та категорій, вміння оперувати ними при викладанні теоретичного матеріалу;
- уміння демонструвати та аргументувати свою власну думку;
- здатність до проведення самостійних наукових досліджень в обраній галузі науки.

Максимальна можлива оцінка, відповідно до перелічених критеріїв, складає 200 балів. Загальна система рейтингових балів змістових блоків вступного випробування представлена в табл. 1.

Кількість балів	Критерії
191-200	При відповіді на запитання демонструє повне володіння матеріалом, самостійно виявляє творчий підхід до викладу теоретичних понять освіти, трансформує одержані знання для формування практичних аспектів проблеми, висловлює особисті думки та оцінки на основі всебічного аналізу вихідних даних. Відповідь повна, правильна, логічна, містить систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, творчо вирішує проблемні завдання, вміє пов'язати теорію з практикою, володіє культурою викладу інформації, мова відповіді грамотна. Демонструє інтерес до проблем сучасної освіти, має активну мотивацію до здобуття освіти за фахом.
180-190	Має міцні знання з дисциплін фаху; вільно орієнтується в теоретичних ключових поняттях; вміло й упевнено, з незначною кількістю несуттєвих помилок застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє різноманітні творчі уміння застосування знань, навичок в нестандартних ситуаціях. Демонструє розуміння сучасних тенденцій та протиріч в освіті, робить частково аргументовані висновки. Самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, демонструє зацікавленість освітою за обраним фахом.

169-179	Має ґрунтовні знання з дисциплін фаху, з окремими частковими огріхами; достатньо впевнено, в загальному вірно орієнтується у теоретичних ключових поняттях освіти; упевнено, лише з кількома суттєвими помилками, застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок при оприлюдненні відповідей на питання білету. Демонструє перспективу майбутньої практичної діяльності за фахом, зацікавленість актуальними проблемами освіти.
158-168	При відповіді грамотно, однак невпевнено, з підказками розкриває суть поставлених питань, володіє науковими термінами з фаху, але допускає окремі помилки. Відповідь в цілому правильна, належно обґрунтована, але допускаються неістотні, другорядні помилки та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу; намагається висловлювати свою теоретично та практично обґрунтовану думку щодо окремих проблем освіти, виявляє зацікавленість у фаху.
147-157	При відповіді поверхово, але без суттєвих помилок викладає суть навчального матеріалу. Відповідь на рівні загальних уявлень про предмет та об'єкт дослідження за фахом. Виклад матеріалу уривчастими реченнями, при відповіді допускаються суттєві помилки, які не здатен виправити навіть після коректуючих запитань. Демонструє спроби самостійного пошуку варіантів вирішення завдань практичного спрямування, наявні ознаки позитивної мотивації до здобуття фаху.
136-146	При відповіді демонструє мінімально достатні знання з теорії освіти, зі значними помилками; у загальному достатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях; не

	досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання при вирішенні практичних ситуацій; виявляє мінімальні творчі прояви застосування знань при відповідях на уточнюючі запитання. Виявляє зацікавленість практичним аспектом фахової підготовки.
125-135	Виявляє поверхові знання і розуміння основних положень з теорії освіти; виклад матеріалу неповний, наявні значні помилки; виникають труднощі при виконанні завдань практичного спрямування; відповіді подані нелогічно, потребують уточнення, навідних запитань. Фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має елементарне розуміння об'єкту вивчення за фахом.
100-124	При відповіді не розкриває суті поставлених питань, допускає грубі помилки, потребує підказування. Демонструє мінімальне розуміння об'єкту та предмету навчальних дисциплін фаху. Може відтворити декілька термінів, однак не демонструє розуміння їх змісту. Має часткові елементарні побутові знання з практики дошкільної освіти. Відсутня усвідомлена мета навчально-пізнавальної діяльності за фахом.
0-99	Не має мінімально достатніх знань; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях з педагогіки; не виявляє навичок застосування знань в ситуаціях практичного спрямування; послуговується інформацією побутового характеру, не виявляє бажання творчо застосовувати знання, навичок в практичній діяльності. Демонструє відсутність пізнавальної мотивації до здобуття освіти за фахом.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=381>.
2. Артемова Л. Історія педагогіки України. К.: Либідь, 2006. 424 с.
3. Артемова Л. Історія педагогіки України: підручник для студентів ВНЗ. К.: Либідь, 2006. 424 с.
4. Бех І. Виховання особистості: К.: Либідь, 2008. 848 с.
5. Бондар В. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с.
6. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми. *Шлях освіти*. 2005. № 2. С. 7–11.
7. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підруч. для педагогів. К.: П
8. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 566 с.
9. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
10. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів ВНЗ. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2011. 383 с.
11. Волкова Н. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 576 с.
12. Галус О. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К.: Вища школа, 2006. 215 с.
13. Гладуш В. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Д., 2014. 416 с.
14. Гончаренко С. Педагогічні дослідження. Методологічні поради

молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

15. Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., доповн. й виправл. Рівне: Волин. обереги, 2011. 519 с.
16. Грищенко С. В. Самовиховання особистості: монографія. Чернігів: ЧДТУ, 2009. 252 с.
17. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки. К.: А.П.Н., 2002. 224 с.
18. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
19. Енциклопедія педагогічної освіти України /авт.-упоряд. В. Болгов. К.: УЖЖ; ІБД, 2010. 1040 с.
20. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність. К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
21. Зайченко І. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки: навч. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
22. Зайченко І. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні: навч. посібник К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
23. Зайченко І. Педагогіка: підручник для студентів вищих навч. закладів. 2-е вид. К.: «Освіта України», 2009. 528 с.
24. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 1998 р. № 32, ст. 215 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
25. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3 -тє вид., випр. К.: Академвидав, 2015. 302 с.
26. Інтеграційні процеси у вищій освіті: навчальний посібник / укл. Н. Чернуха. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2015. 92 с.
27. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упор. О.

- Любар; за ред. В. Кременя. К.: П-во «Знання», 2003.
28. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки: хрестоматія, навч. посібник для студентів ВНЗ / за ред. Є. І. Коваленка. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
29. Конвенція ООН про права дитини. К., 1997. 32 с.
30. Конституція України: офіц. текст. К.: КМ, 2013. 96 с.
31. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Шлях освіти. 2000. № 3. С. 7–13.
32. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. URL:
: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>.
33. Кузьмінський А. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посібник. К.: Знання, 2006. 311 с.
34. Кузьмінський А. Педагогіка: завдання і ситуації: практикум. К.: Знання-Прес, 2003. 429 с.
35. Левківський М. В. Історія педагогіки. Житомир, 2001. 460 с.
36. Левківський М. Історія педагогіки: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 360 с.
37. Левківський М. В. Історія педагогіки: підручник для студентів ВНЗ. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 190 с.
38. Любар О. О. та ін. Історія української школи і педагогіки: навч. посібник. К.: Т-во «Знання». КОО, 2003. 447 с.
39. Малафійк І. Дидактика: навч. посіб. К.: Кондор, 2009. 405 с.
40. Марушкевич А. Основи педагогіки: навчальний посібник. Київ: ВПЦ Київський університет, 2007. 123 с.
41. Медвідь Л. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навч. посіб. К.: Вікар, 2003. 335 с.
42. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / укл. О. Малихін, І. Павленко, О. Лаврентьєва, Г. Матукова. К.: КНТ, 2014. 260 с.

43. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи» / С. Сисоєва, Т. Кристопчук. Рівне : Волинські обереги, 2013. 359 с.
44. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект: монографія / за ред. Н. Сидорчук. Житомир: ЖДУ, 2008. 300 с. Москальова Л. Ю. Виховання у майбутніх учителів морально-етичної культури: теоретичний та методичний аспекти: монографія. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. 464 с.
45. Морозова Т. В. Основи наукової діяльності: навч. посібник. Ч. 1. Підготовка, написання й оформлення наукових робіт. Чернівці: ЧНУ, 2011. 500 с.
46. Новак В. О. Основи теорії управління: навч. посібник. К.: НАУ, 2001. 236 с.
47. Онишків. З. М. Основи управління закладом загальної середньої освіти : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2018, 192 с.
48. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка: навч. посіб. Черкаси: [Б. в.], 2007. 282 с.
49. Ортинський В. Педагогіка вищої школи. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
50. Педагогіка вищої школи .К.: Педагогічна думка. 2009. 256 с.
51. Педагогіка: хрестоматія / уклад.: А. Кузьмінський, В.Омеляненко К.: Знання-Прес, 2011. 700 с.
52. Педагогіка: хрестоматія / уклад.: А. Кузьмінський, В. Омеляненко. 2-ге вид., стер. К.: Знання-Прес, 2006. 700 с.
53. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія / упорядник О. Локшина. К.: Педагогічна думка, 2015. 176 с.

54. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. № 1556-VII.
55. Про освіту: Закон України від. 16.09.2019 р. 10-р/2021.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
56. Про позашкільну освіту: Закон України «Про позашкільну освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
57. Скільський Д. М. Історія української педагогіки: ілюстрований навчальний посібник. Тернопіль: навч. кн. Богдан, 2012. 340 с.
58. Стельмахович М. Теорія і практика українського національного виховання. Ів.-Франківськ: Лілея НВ, 1996.
59. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. К.: А.П.Н., 2003. 68 с.
60. Сухомлинський В. Вибрані твори: в 5-ти т. К.: Радянська школа, 1977. Т. 3 : Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. 670 с.
61. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: У 5-ти т. К.: Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 7–279.
62. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка. К.: Рад. школа, 1978.
63. Товканець Г. В. Педагогіка: навчально-методичні матеріали. Мукачево: МДУ, 2012. 266 с.
64. Товканець Г. Педагогіка: навчально-методичні матеріали. Мукачево: МДУ, 2012. 266 с.
65. Туркот Т. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Кондор, 2011. 626 с.
66. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб.: у 2-х кн. Кн. 1: Х–XIX століття. К.: Либідь, 2005. 624 с.
67. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб.: у 2-х кн. Кн .2: XX століття. К.: Либідь, 2005. 552 с.
68. Фізеші О. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія і

методика виховання. Школознавство: навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Кондор, 2014. 390 с.

69. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
70. Фіцула М. Педагогіка вищої школи навч. посіб. К.: «Академвидав», 2014. 456 с.
71. Хоружа Л. Педагогічна деонтологія: навч.-метод. посіб. Київський міський педагогічний університет ім. Б. Грінченка. К.: [б. в.], 2008. 96 с.
72. Черниш А. П. Менеджмент освіти: навчальний посібник. К.: Видавництво «Університет» КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 52 с.
73. Якса Н. В. Основи педагогічних знань: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 357 с.